

Sygn. akt I UK 76/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 kwietnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący)

SSN Halina Kiriło (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z odwołania A. P.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.
o emeryturę pomostową,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 17 kwietnia 2018 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 11 października 2016 r., sygn. akt III AUa [...],

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania i
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 10 lipca 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. odmówił A. P. prawa do emerytury pomostowej podnosząc, że ubezpieczony nie udowodnił 15 lat pracy wykonywanej w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze, tj. przed dniem 1 stycznia 1999 r. nie wykonywał pracy w

szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych lub art. 32 i 33 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywał prac w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych.

Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 23 maja 2016 r. oddalił odwołanie ubezpieczonego od powyższej decyzji.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że A. P. (urodzony 21 kwietnia 1955 r.) w dniu 10 czerwca 2015 r. wystąpił z wnioskiem o przyznanie prawa do emerytury pomostowej, w którym zazначył, iż nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego, nie pozostaje w stosunku pracy oraz że po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze.

W okresie od 13 września 1977 r. do 23 października 1978 r. ubezpieczony był zatrudniony w N. w S. na stanowisku strażaka, natomiast w okresie od 25 października 1978 r. do 31 stycznia 1996 r. pracował w K. w S. w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowiskach: konserwatora sprzętu przeciwpożarowego od 25 października 1978 r. do 31 lipca 1985 r., dowódcy sekcji przeciwpożarowej od 1 sierpnia 1985 r. do 31 marca 1992 r., konserwatora sprzętu przeciwpożarowego od 1 kwietnia 1992 r. do 15 sierpnia 1993 r. oraz kierownika sekcji ochrony przeciwpożarowej od 16 sierpnia 1993 r. do 31 stycznia 1996 r. Umową z dnia 25 października 1978 r. powierzono ubezpieczonemu obowiązki dowódcy zmiany, konserwatora sprzętu przeciwpożarowego na powierzchni i na dole w Oddziale Straży Pożarnej. Ubezpieczony otrzymał zaświadczenie, w którym wskazano, że w okresie od 13 września 1977 r. do 23 października 1978 r. zajmował stanowisko służbowe przodownika roty w N. natomiast od 25 października 1978 r. do 31 grudnia 1991 r. zajmował stanowisko instruktora w K. W okresie od 2 lutego 1996 r. do 12 listopada 2000 r. A. P. był ponownie zatrudniony w N. Sp. z o.o. w S. W myśl umowy o pracę, został zatrudniony na stanowisku Kierownika Sekcji Ochrony Przeciwpożarowej Powierzchni. Zgodnie ze świadectwem pracy z dnia 12 listopada 2000 r., ubezpieczony pracował w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku Kierownika Sekcji Ochrony Przeciwpożarowej od 2 lutego 1996 r. do 31 stycznia

1998 r. oraz jako Główny Specjalista - Kierownik Sekcji Ochrony Przeciwpożarowej od 1 kwietnia 1998 r. do 12 listopada 2000 r. Jak wynika z zakresu czynności z dnia 23 marca 1998 r., ubezpieczony kierował całokształtem spraw związanych z ochroną przeciwpożarową, nadzorował i koordynował realizację zadań, przeprowadzał kontrole (okresowe i doraźne) pod względem ochrony przeciwpożarowej powierzchni, wydawał polecenia usunięcia usterek i nieprawidłowości, kontrolował realizację tych poleceń, prowadził szkolenia przeciwpożarowe dla pracowników, konserwował, ładował i naprawiał sprzęt gaśniczy, dbał o oznakowanie dróg pożarowych i hydrantów. Ubezpieczony pracował również w M. w M. od 13 listopada 2000 r. do 7 listopada 2006 r. Zgodnie ze świadectwem pracy z dnia 7 listopada 2006 r., w okresie od 13 listopada 2000 r. do 31 grudnia 2004 r. wykonywał on pracę starszego inspektora na powierzchni, od 1 stycznia 2005 r. do 28 lutego 2005 r. był starszym inspektorem w oddziale ds. przeciwpożarowych na powierzchni, a od 1 marca 2005 r. do 7 listopada 2006 r. pracował jako specjalista ratownik w oddziale ds. przeciwpożarowych na powierzchni.

Z ustaleń Sądu wynika, że ubezpieczony odbył kurs w zakresie obsługi i konserwacji sprzętu pożarniczego i urządzeń gaśniczych od 3 listopada 1977 r. do 24 listopada 1977 r. i złożył egzamin z wynikiem dobrym. W okresie od 13 lutego 1978 r. do 3 maja 1978 r. odbył kurs dla szeregowców funkcjonariuszy pożarnictwa i złożył egzamin z wynikiem bardzo dobrym, a w 1985 r. ukończył kurs dla młodszych podoficerów pożarnictwa. W 1991 r. otrzymał stopień plutonowego pożarnictwa.

Przechodząc do rozważań prawnych, Sąd Okręgowy powołała się na przepisy ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 965 ze zm.). Wskazał, że zgromadzony materiał dowodowy pozwolił ustalić, że ubezpieczony nie był funkcjonariuszem Państwowej Straży Pożarnej i nie przysługuje mu emerytura pomostowa na mocy art. 13 tej ustawy. Odwołujący się w spornych okresach nie wykonywał też pracy określonej pod poz. 20 załącznika nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych, tj. pracy pracowników jednostek ochrony przeciwpożarowej, o których mowa w art. 15 pkt 1a-5 i 8 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej,

uczestniczących bezpośrednio w akcjach ratowniczych, albowiem wprawdzie pracował on w zakładowej straży pożarnej, ale do jego obowiązków należały również czynności spoza zakresu bezpośredniego uczestnictwa w akcjach ratowniczych. Jak podali świadkowie, do obowiązków ubezpieczonego w K. należało prowadzenie szkoleń przeciwpożarowych, zabezpieczanie na kopalni hydrantów, gaśnic i dróg przeciwpożarowych, konserwowanie i napełnianie gaśnic, ustalanie ilości potrzebnych gaśnic i agregatów śniegowych, natomiast w N. odwołujący się sprawdzał gaśnice, organizował szkolenia przeciwpożarowe, wykonywał pracę biurową. Zeznania świadków znalazły potwierdzenie w pozostałym materiale dowodowym. Nie można zatem przyjąć, że praca ubezpieczonego polegała wyłącznie na bezpośrednim uczestnictwie w akcjach ratowniczych, skoro wykonywał on szereg innych czynności, które nie są zaliczane do pracy w warunkach szczególnych czy o szczególnym charakterze.

Konkludując Sąd pierwszej instancji stwierdził, że ubezpieczony nie spełnił łącznie wszystkich przesłanek nabycia prawa do spornego świadczenia wskazanych zarówno w art. 4, jak i art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych, albowiem nie udowodnił 15 lat pracy wykonywanej w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze - przed dniem 1 stycznia 1999 r. nie wykonywał prac w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 cytowanej ustawy lub art. 33 ustawy emerytalnej, a po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywał prac w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy.

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 11 października 2016 r. oddalił apelację ubezpieczonego od orzeczenia pierwszoinstancyjnego i odstąpił od obciążania go kosztami zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd drugiej instancji podkreślił, że poza sporem było, iż ubezpieczony po dniu 31 grudnia 2008 r. nie pracował w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych, zatem nie spełnił przesłanki z art. 4 pkt 6 tej ustawy. Możliwość uzyskania emerytury pomostowej przez osoby niespełniające warunku z art. 4 pkt 6 przewiduje natomiast art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych, zgodnie z którym prawo to przysługuje osobie, która: 1/ po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywała

pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3; 2/ spełnia warunki określone w art. 4 pkt 1-5 i 7 i art. 5-12; 3/ w dniu wejścia w życie ustawy miała wymagany w przepisach, o których mowa w pkt 2, okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3. Istotna sporu sprowadzała się zatem do rozstrzygnięcia, czy ubezpieczony spełnił łącznie przesłanki z art. 49 pkt 2 i 3 ustawy.

Sąd Okręgowy swoje rozważania ograniczył wyłącznie do przesłanki z art. 49 pkt 3 ustawy o emeryturach pomostowych, stwierdzając, że ubezpieczony na dzień 1 stycznia 2009 r. nie legitymował się wymaganym 15-letnim stażem pracy o szczególnym charakterze. Także zarzuty apelacji koncentrują się jedynie na tym aspekcie. Sąd Apelacyjny zwrócił jednak uwagę, że ubezpieczony nie spełnił również przesłanki z art. 49 pkt 2 ustawy o emeryturach pomostowych. Zawarte w art. 49 pkt 2 ustawy odesłanie do art. 5-12 oznacza, że przepis art. 49 obejmuje krąg pracowników, dla których ustalono szczególne warunki przejścia na emeryturę, określone w art. 5-12 ustawy. Są to zatem osoby, które wykonywały prace: w powietrzu na statkach powietrznych (art. 5), w portach morskich (art. 6), w hutnictwie (art. 7), na morzu i przy azbeście (pkt 8), maszyniści pojazdów trakcyjnych (art. 9), członkowie ekip ratownictwa górskiego (art. 10), wykonujący prace górnicze (art. 11); przy czym do okresu wykonywania pracy nie zalicza się okresów nieskładkowych (art. 12). Ustawodawca w przepisie art. 49 pkt 2 ustawy wskazał jednoznacznie, że osoba, która po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywała pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3, musi spełniać warunki określone w art. 4 pkt 1-5 i 7 i art. 5-12. Spójnik „i” pomiędzy powołanymi w art. 49 pkt 2 ustawy przepisami nie pozostawia wątpliwości co do sposobu jego wykładni. Wykładnia językowa przepisu art. 49 pkt 2 ustawy jest zgodna z celowościową. Emerytura pomostowa tym różni się od emerytury w niższym wieku emerytalnym, że jest to świadczenie o charakterze przejściowym (tj. należne tylko do osiągnięcia wieku emerytalnego) i została ukształtowana jako świadczenie wygaszane, co oznacza ustanowienie takich kryteriów nabycia prawa, które powodują stopniowe zmniejszanie się kręgu osób spełniających te przesłanki. Nie wszyscy zatem pracownicy, którzy nabyliby prawo

do emerytury w niższym wieku, nabędą prawo do emerytury pomostowej. W odniesieniu do osób, które po wejściu w życie ustawy nie wykonywały prac wymienionych w załącznikach nr 1 i 2, prawa to nabywają jedynie ci ubezpieczeni, którzy wykonywali prace wymienione w przepisach art. 5-11, z uwzględnieniem art. 12 ustawy.

Tymczasem ubezpieczony niewątpliwie nie wykonywał prac wymienionych w przepisach art. 5-10 ustawy o emeryturach pomostowych. Wprawdzie świadczył pracę w kopalniach węgla kamiennego, jednakże będąc reprezentowanym przez profesjonalnego pełnomocnika nie wykazał, aby wykonywał prace górnicze, o których mowa w art. 50c ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 887).

W konkluzji Sąd drugiej instancji stwierdził, że wobec niespełnienia przez ubezpieczonego przesłanki z art. 49 pkt 2 ustawy, nie było podstaw do przyznania mu prawa do emerytury pomostowej.

Ubezpieczony zaskarżył powyższy wyrok skargą kasacyjną w całości. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie prawa materialnego: 1/ art. 49 pkt 2 ustawy o emeryturach pomostowych, przez jego błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu, że niewykonywanie przez ubezpieczonego jednego z zawodów (rodzajów prac), o których mowa w art. 5-12 ustawy o emeryturach pomostowych, skutkuje niemożnością przyznania odwołującemu się prawa do emerytury pomostowej na podstawie art. 49 tej ustawy; 2/ art. 49 pkt 3 w związku z art. 3 ust. 3 ustawy o emeryturach pomostowych w związku z pkt 20 załącznika nr 2 do tej ustawy, przez ich błędną wykładnię, przejawiającą się w przyjęciu, że praca o szczególnym charakterze polegająca na pracy w zakładowej straży pożarnej, której nieodłączną częścią jest uczestnictwo bezpośrednio w akcjach ratowniczych, polegać powinna na wyłącznym i nieprzerwanym innymi pracami uczestnictwie w tych akcjach, w sytuacji gdy oczywistym jest, że akcje ratownicze nie są zdarzeniami, które przytrafiają się notorycznie, a ich przeprowadzanie jest konieczne tylko wtedy, gdy dojdzie do nieszczęśliwych zdarzeń przytrafiających się losowo (sporadycznie).

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania, z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania za wszystkie instancje, z

uwzględnieniem kosztów postępowania kasacyjnego, ewentualnie wniośł o uchylenie zaskarżonego wyroku i zmianę tego wyroku, przez zmianę wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 23 maja 2016 r. oraz poprzedzającej go decyzji organu rentowego i ustalenie, że ubezpieczonemu A. P. przysługuje prawo do emerytury pomostowej poczynszy od dnia 22 kwietnia 2015 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna zasługuje na uwzględnienie.

Analizę prawidłowości zaskarżonego wyroku wypada rozpocząć od przypomnienia, że emerytury pomostowe zapowiedziane w art. 24 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1383 ze zm.; dalej jako ustawa o emeryturach i rentach z FUS lub ustawa emerytalna), zostały wprowadzone do systemu ubezpieczeń społecznych przez ustawę z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 965 ze zm.; dalej jako ustawa o emeryturach pomostowych lub ustawa) i dotyczą ubezpieczonych zatrudnionych w szczególnych warunkach i o szczególnym charakterze (urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r.). Zastąpiły one emerytury w niższym wieku przyznawane na podstawie ustawy o emeryturach i rentach z FUS pracownikom zatrudnionym w szczególnych warunkach pracy lub w szczególnym charakterze. Prawo do tego świadczenia było nabywane z reguły w wieku niższym od powszechnego wieku emerytalnego, pod warunkiem wykazania piętnastoletniego okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Cechą charakterystyczną emerytur pomostowych jest ich przejściowy charakter, zgodnie bowiem z art. 16 ustawy, prawo do tego świadczenia ustaje nie tylko z dniem śmierci uprawnionego, ale również z dniem poprzedzającym dzień nabycia prawa do emerytury, z dniem osiągnięcia przez uprawnionego wieku 60 lat w przypadku kobiet i 65 lat w przypadku mężczyzn, jeżeli uprawniony nie ma prawa do emerytury ustalonego decyzją organu rentowego (por. I. Jędrasik- Jankowska, K. Jankowska, Prawo do emerytury - komentarz do ustaw z orzecznictwem, Warszawa 2011, s. 34 i następne). Z uwag tych płynie wniosek o odrębnym

charakterze obu tych świadczeń (emerytur w niższym wieku i emerytur pomostowych), przy czym już w tym miejscu trzeba wskazać, że nie wszyscy uprawnieni do emerytur w niższym wieku z uwagi na pracę w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze, nabyliby obecnie prawo do emerytur pomostowych.

Pojęcie pracy w szczególnych warunkach i o szczególnym charakterze zdefiniowano w art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych. W ust. 7 tego artykułu wskazano jednocześnie, że za pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze uważa się również osoby wykonujące przed dniem wejścia w życie ustawy (a więc przed 1 stycznia 2009 r.) prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Prace w szczególnych warunkach uprawniające do emerytury pomostowej zostały określone w ustawie o emeryturach pomostowych przez: 1) definicję zawartą w art. 3 ust. 1 tej ustawy, 2) wyliczenie czynników ryzyka związanych z poszczególnymi rodzajami prac w szczególnych warunkach determinowanych siłami natury lub procesami technologicznymi, zawarte w art. 3 ust. 2 oraz 3) wykaz takich prac zawarty w załączniku nr 1 do ustawy. Prace o szczególnym charakterze zostały zdefiniowane w art. 3 ust. 3 ustawy i wyliczone w załączniku nr 2 do tego aktu. Stosownie do definicji zawartej w art. 3 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych, prace w szczególnych warunkach to prace związane z czynnikami ryzyka, mogące z wiekiem z dużym prawdopodobieństwem spowodować trwale uszkodzenie zdrowia, wykonywane w szczególnych warunkach środowiska pracy, determinowanych siłami natury lub procesami technologicznymi, stawiające przed pracownikami - mimo zastosowania środków profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej - wymagania przekraczające poziom ich możliwości, ograniczony w wyniku procesu starzenia się jeszcze przed osiągnięciem wieku emerytalnego, w stopniu utrudniającym ich pracę na dotychczasowym stanowisku. dopełnieniem definicji zawartej w art. 3 ust. 1 ustawy jest wyliczenie rodzajów prac wykonywanych w szczególnych warunkach determinowanych siłami natury lub procesami technologicznymi, z którymi związane są wspomniane czynniki ryzyka.

Do pierwszej kategorii należą prace wykonywane pod ziemią, na wodzie, pod wodą i w powietrzu. Do drugiej - prace wykonywane w warunkach gorącego i zimnego mikroklimatu, bardzo ciężkie prace fizyczne, prace w warunkach podwyższonego ciśnienia atmosferycznego i ciężkie prace fizyczne związane z bardzo dużym obciążeniem statycznym wynikającym z konieczności pracy w wymuszonej, niezmienniej pozycji ciała. Przepis art. 3 ust. 1 ustawy odsyła wreszcie do wykazu prac w szczególnych warunkach stanowiącego załącznik nr 1 do ustawy.

W orzecznictwie sądów administracyjnych trafnie przyjmuje się, że wykaz prac określonych w art. 3 ust. 1 i 3 jest zamknięty i nie podlega uzupełnieniu, co oznacza, że cech pracy „o szczególnym charakterze” lub „w szczególnych warunkach” nie mogą posiadać inne prace, choćby sposób ich wykonywania i ich jakość mogła obniżyć się z wiekiem (por. przykładowo wyrok WSA w Poznaniu z dnia 29 czerwca 2011 r., IV SA/Po 335/11, LEX nr 863891). Trafnie również w tym orzecznictwie zauważono, że „porównanie definicji ustawowych, jak również katalogów prac zaliczanych do poszczególnych kategorii, pozwala na stwierdzenie, że o ile w pierwszym przypadku możliwość przejścia na wcześniejszą emeryturę uzasadniona jest bardziej względami interesu indywidualnego pracownika, który wykonuje pracę w warunkach szczególnie negatywnie wpływających na stan jego zdrowia, o tyle w przypadku prac o szczególnym charakterze definicja kładzie nacisk na szczególną odpowiedzialność pracownika, związaną z wykonywanymi czynnościami. W tym zatem przypadku dominującą rolę odgrywa raczej czynnik interesu publicznego - ochrony innych osób przed niebezpieczeństwem związanym z faktem, że pracownik, który wykonuje te szczególnie odpowiedzialne czynności może nie mieć już należytej sprawności psychofizycznej, ze względu na jej naturalne obniżenie podyktowane wiekiem” - por. np. wyrok WSA w Lublinie z dnia 18 listopada 2010 r., III SA/Lu 243/10 (LEX nr 653544).

Zgodnie z art. 4 ustawy, prawo do emerytury pomostowej, z uwzględnieniem art. 5-12, przysługuje pracownikowi, który spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) urodził się po dniu 31 grudnia 1948 r.;
- 2) ma okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wynoszący, co najmniej 15 lat;

3) osiągnął wiek wynoszący, co najmniej 55 lat dla kobiet i co najmniej 60 lat dla mężczyzn;

4) ma okres składkowy i nieskładkowy, ustalony na zasadach określonych w art. 5-9 i art. 11 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący, co najmniej 20 lat dla kobiet i co najmniej 25 lat dla mężczyzn;

5) przed dniem 1 stycznia 1999 r. wykonywał prace w szczególnych warunkach lub prace w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS;

6) po dniu 31 grudnia 2008 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3;

7) nastąpiło z nim rozwiązanie stosunku pracy.

Z powyższego unormowania wynika, że jakkolwiek w świetle art. 4 pkt 2 i 5 w związku z art. 3 ust. 7 ustawy, do wymaganego przez nią stażu przypadającego przed dniem jej wejścia w życie, tj. przed 1 stycznia 2009 r., wlicza się okresy pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu zarówno art. 3 ust. 1 i 3 tej ustawy, jak i art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, to właściwego ograniczenia do zamierzonego przez ustawodawcę kręgu osób uprawnionych do emerytury pomostowej dokonuje konieczność spełnienia przesłanki z art. 4 pkt 6. Wymaganie to spełnia zasadniczą funkcję eliminacyjną, ograniczając ostatecznie prawo do emerytury pomostowej do kręgu osób wykonujących pracę kwalifikowaną jako szczególną w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych. Możliwość uzyskania emerytury pomostowej przez osoby niespełniające warunku z art. 4 pkt 6 przewiduje art. 49 ustawy, według którego, prawo do emerytury pomostowej przysługuje również osobie, która:

1) po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywała pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3;

2) spełnia warunki określone w art. 4 pkt 1 - 5 i 7 i art. 5-12;

3) w dniu wejścia w życie ustawy miała wymagany w przepisach, o których mowa w pkt 2, okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3.

Przepis art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych zmienia wymagania konieczne do uzyskania emerytury pomostowej dla osób niespełniających warunku

z art. 4 pkt 6 ustawy, zwalniając je z konieczności wykonywania po 31 grudnia 2008 r. pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 tej ustawy, jednakże wprowadza w to miejsce wymaganie, aby ubiegający się o przedmiotowe świadczenie spełniał w dniu wejścia w życie ustawy (1 stycznia 2009 r.) warunek posiadania co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3. Warunek ten został jasno wyrażony, wynika wprost z literalnego brzmienia art. 49 pkt 3 ustawy i jest zgodny z jej celem. W judykaturze przyjmuje się zatem, że w świetle tego przepisu nie ma podstaw prawnych do przyznania emerytury pomostowej ubezpieczonemu, którego dotychczasowy okres pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze nie może być kwalifikowany jako okres pracy w warunkach szczególnych lub pracy o szczególnym charakterze w rozumieniu dziś obowiązujących przepisów (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 marca 2012 r., II UK 164/11, OSNP 2013 nr 5-6, poz. 62; z dnia 4 września 2012 r., I UK 164/12, OSNP 2013 nr 15-16, poz. 185; z dnia 22 lipca 2013 r., III UK 106/12, LEX nr 1555688; z dnia 4 grudnia 2013 r., II UK 159/13, LEX nr 1405231; z dnia 25 października 2016 r., II UK 373/15, LEX nr 217708).

Podobne stanowisko w kwestii wykładni art. 49 zostało zaprezentowane w doktrynie prawa (zob. M. Zieleniecki: Emerytura pomostowa w nowym systemie emerytalnym, Gdańsk 2011, szczególnie s. 244 i 248). Należy dodać, że przyjęcie wykładni art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych, według której pkt 3 tego przepisu nie ogranicza pojęcia pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze do prac wskazanych w art. 3 ust. 1 i 3 tej ustawy, prowadziłoby do wniosku, że emeryturę pomostową może uzyskać każdy, pod warunkiem niewykonywania takiej pracy po 31 grudnia 2008 r., nawet gdy ma okres co najmniej 15 pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze spełniającej jedynie wymagania dla tego rodzaju prac z art. 32 lub 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, a niebędących pracami wskazanymi w art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych. W rezultacie należy uznać, że określenie „okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3” zawarte w art. 49 pkt 3 ustawy o emeryturach

pomostowych, oznacza okres pracy wskazany w art. 3 ust. 1 i 3 tej ustawy bez wliczania do niego okresów pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu art. 32 i art. 33 ustawy emeryturach i rentach z FUS.

Powołane orzecznictwo sądowe, zgodnie z którym w przypadku pracowników niewykonujących pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze po dniu 31 grudnia 2008 r. nabycie prawa do emerytury pomostowej uzależnione jest od legitymowania się na dzień wejścia w życie ustawy wymaganym stażem pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wyłącznie w rozumieniu obecnie obowiązujących przepisów, nie dotyczy jednak istoty niniejszego problemu.

Trzeba podkreślić, że emerytury pomostowe - zgodnie z art. 1 ust. 1 pkt 1 ustawy - przysługują wyłącznie pracownikom (i to tylko niektórym) wykonującym pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze. Z kolei pracownikiem - w myśl art. 2 pkt 3 - jest ubezpieczony, o którym mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1 oraz art. 8 ust. 1, 2a i ust. 6 pkt 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, podlegający ubezpieczeniu emerytalnemu z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, a także ubezpieczony, który przed dniem wejścia w życie ustawy z tytułu takiej pracy podlegał ubezpieczeniu społecznemu lub zaopatrzeniu emerytalnemu. Krótko mówiąc, emerytura pomostowa przysługuje tylko osobom wykonującym pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, które z tego tytułu podlegały lub podlegają, jako pracownicy, ubezpieczeniu społecznemu lub zaopatrzeniu emerytalnemu. Jedyny wyjątek to wymienieni w art. 13 ust. 1 ustawy żołnierze zawodowi i funkcjonariusze służb mundurowych (w tym funkcjonariusze Państwowej Straży Pożarnej), którym mimo, że nie pozostawali w stosunku pracy lecz stosunku służbowym, z mocy ust. 2 tego przepisu okres pełnionej służby potraktowano na równi z okresami pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze. Jednocześnie jako prace o szczególnym charakterze, których wykonywanie uprawnia do emerytury pomostowej, pod pozycją 20 załącznika nr 2 do ustawy wymieniono prace pracowników jednostek ochrony przeciwpożarowej, o których mowa w art. 15 pkt 1a-5 i 8 ustawy z dnia 24 sierpnia

1991 o ochronie przeciwpożarowej (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 620), uczestniczących bezpośrednio w akcjach ratowniczych.

Warto zauważyć, że żadne przepisy ustawy o emeryturach pomostowych nie regulują kwestii łączenia w wymaganym stażu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze prac wymienionych pod poszczególnymi pozycjami załączników nr 1 i 2 do ustawy, a także łączenia tych prac z pracami (służbą) wymienionymi w art. 5-11 ustawy. Oczywistym jest, że prac w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wymienionych w załącznikach nr 1 i 2 do ustawy nie można łączyć z pracami, o jakich mowa w art. 5-11, w sytuacji, gdy w przypadku tych ostatnich prac zmodyfikowano konieczne do nabycia prawa do emerytury pomostowej kryteria wiekowe i stażowe w relacji do tych, jakie określono w art. 4 pkt 2 i 3 ustawy. Nie można zatem uzupełniać wymaganego w art. 5-11 ustawy okresu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze okresami pracy na stanowiskach wprawdzie wymienionych w załącznikach do ustawy, lecz których wykonywanie nie uprawnia do przejścia na emeryturę pomostową przy spełnieniu złagodzonych - w relacji do art. 4 pkt 2 i 3 - przesłanek wieku emerytalnego albo stażu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze. Podobnie należy ocenić możliwość łączenia tych prac w ramach stażu uprawniającego do emerytury pomostowej z mocy art. 49 tego aktu. I w tym kontekście wyłania się problem nadania właściwego znaczenia połączeniu w art. 49 ust. 2, przesłanek nabycia prawa do emerytury pomostowej z art. 4 pkt 1-5 i 7 z przesłankami z art. 5-12 ustawy.

Dla prawidłowej wykładni art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych podstawowe znaczenie ma więc stwierdzenie, w jakim znaczeniu został użyty w tym przepisie spójnik „i” łączący warunki z art. 4 tej ustawy z warunkami określonymi w art. 5-12. Kwestię tę wyjaśnił Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 20 kwietnia 2017 r., III UK 116/16 (LEX nr 2309575) zauważając, że spójnik „i” może być odczytywany nie tylko jako spójnik zdaniotwórczy (do zbudowania nazwy złożonej), tj. jako funktor koniunkcji, ale i jako tzw. spójnik współrzędny i używany jest wtedy w znaczeniu enumeracyjnym, wskazując na odrębność zwrotów czy właściwości. Należy przyjąć, że w takim znaczeniu spójnik ten został użyty w art. 49 pkt 2 ustawy o emeryturach pomostowych, albowiem stwierdzenie,

że jest to znaczenie koniunkcyjne, prowadziłoby do absurdalnych rezultatów, skoro należałoby uznać, że prawo do emerytury pomostowej przedstawiciele niektórych grup zawodowych mogliby nabyć spełniając przesłanki wieku i stażu pracy w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze równocześnie z art. 4 ustawy i jednego z przepisów art. 5-12 tego aktu. Użycie w art. 49 pkt 2 ustawy o emeryturach pomostowych spójnika „i” w znaczeniu enumeracyjnym oznacza zaś, że zawarta tam przesłanka prawa do emerytury pomostowej dotyczy osobno osób spełniających warunki określone w art. 4 pkt 1-5 i 7 i osobno osób spełniających warunki określone w art. 5-12.

Do takich wniosków prowadzi także wykładnia celowościowa. Funkcją regulacji art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych jest zabezpieczenie emerytalne osób, które w związku z wykonywaniem przez co najmniej 15 lat (lub w przypadku art. 5-11 okresu krótszego) pracy związanej z występowaniem szczególnych czynników ryzyka, wcześniej niż normalnie, przed osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego, utraciły predyspozycje psychofizyczne do jej świadczenia, czego negatywne skutki mogą rzutować na całą sferę życia zawodowego i możliwości zarobkowania ubezpieczonego. Zważywszy, że prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, których wykonywanie uprawnia do emerytury pomostowej, wymienione są nie tylko w załącznikach nr 1 i 2 do ustawy, ale także (przy zmodyfikowanych w relacji do art. 4 ustawy przesłankach wieku i stażu pracy) przepisach art. 5-11, naturalnym zabiegiem legislacyjnym było wymienienie wszystkich tych prac w art. 49 ust. 2 ustawy. Oznacza to, że osoba, która do dnia 31 grudnia 2008 r. osiągnęła wymagany w którymkolwiek z przepisów art. 5-11 staż pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, nabędzie - przy spełnieniu pozostałych przesłanek z art. 49 ustawy - prawo do emerytury pomostowej, nawet jeśli nigdy nie wykonywała prac wyszczególnionych w załącznikach nr 1 lub 2 do ustawy i odwrotnie, prawo to nabędzie osoba legitymująca się na dzień 31 grudnia 2008 r. co najmniej 15 letnim okresem prac objętych tymi załącznikami, bez potrzeby uzupełniania tego stażu pracami lub służbą, o jakich mowa w art. 5-11 ustawy.

Zważywszy, że ubezpieczony wykonywał prace w zakładowych jednostkach straży pożarnej przed wejściem w życie ustawy o emeryturach pomostowych,

spełnienie przez niego wynikających z art. 49 tego aktu przesłanek nabycia prawa do spornego świadczenia uwarunkowane było wykazaniem, iż prace te odpowiadały wymienionym pod pozycją 20 załącznika nr 2 do ustawy, a więc że były to prace pracowników jednostek ochrony przeciwpożarowej, o których mowa w art. 15 pkt 1a-5 i 8 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 620), uczestniczących bezpośrednio w akcjach ratowniczych.

Warto przypomnieć, że do jednostek ochrony przeciwpożarowej, o jakich mowa w odesłaniu zawartym pod pozycją 20 załącznika nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych, należą:

- a) jednostki organizacyjne Wojskowej Ochrony Przeciwpożarowej;
- 2) zakładowa straż pożarna;
- 3) zakładowa służba ratownicza;
- 4) gminna zawodowa straż pożarna;
- 4a) powiatowa (miejska) zawodowa straż pożarna;
- 5) terenowa służba ratownicza;
- 8) inne jednostki ratownicze.

Poza zakresem tego odesłania znalazły się jednostki organizacyjne Państwowej Straży Pożarnej oraz ochotnicza straż pożarna i związek ochotniczych straży pożarnych, wymienieni w pkt 1, 6 i 7 art. 15 ustawy o ochronie przeciwpożarowej.

Godzi się wyjaśnić, że przed wejściem w życie ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej obowiązywały kolejno przepisy ustawy z dnia 13 kwietnia 1960 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz.U. z 1960 r., poz. 120 ze zm.; dalej jako u.o.p. z 1960 r.) - od 25 kwietnia 1960 r. do 17 czerwca 1975 r.) oraz ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz.U. z 1975 r., poz. 106 ze zm.; dalej jako u.o.p. z 1975 r.) - od 18 czerwca 1975 r. do 26 września 1991 r. Przepisy tego ostatniego aktu utraciły moc w związku z wejściem w życie ustawy z 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej. Ustawy o ochronie przeciwpożarowej z 1960 r. i z 1975 r. normowały zasady organizacji ochrony przeciwpożarowej.

Zgodnie z art. 8 ust. 1 u.o.p. z 1960 r., do bezpośredniego wykonywania zadań ochrony przeciwpożarowej powołane były straże pożarne:

- 1) zawodowe - składające się z osób pełniących służbę zawodowo na podstawie stosunku służbowego,
- 2) ochotnicze - tworzone spośród mieszkańców miejscowości, a w zakładach pracy spośród pracowników, na podstawie dobrowolnego zgłaszania się,
- 3) obowiązkowe - powoływane uchwałą prezydium miejskiej, dzielnicowej, gromadzkiej rady narodowej lub prezydium rady narodowej osiedla spośród mieszkańców lub na wniosek kierownictwa zakładu spośród pracowników danego zakładu, jeżeli bezpieczeństwo pożarowe na danym obszarze lub w zakładzie pracy nie mogło być w inny sposób zapewnione.

Podobnie w myśl art. 21 ust. 1 u.o.p. z 1975 r., do zwalczania pożarów i współdziałania w zapobieganiu pożarom powołane były terenowe i zakładowe straże pożarne:

- 1) zawodowe - składające się z osób pełniących służbę zawodową na podstawie stosunku służbowego,
- 2) obowiązkowe - powoływane przez terenowe organy administracji państwowej spośród mieszkańców lub na wniosek kierownika zakładu pracy spośród pracowników danego zakładu, jeżeli zabezpieczenie przed pożarami na danym obszarze lub w zakładzie pracy wymaga ich powołania,
- 3) ochotnicze - tworzone na zasadzie dobrowolności.

Stosownie do art. 8 ust. 2 u.o.p. z 1960 r. i art. 22 ust. 1 u.o.p. z 1975 r., do podstawowych zadań straży pożarnych należało:

- 1) prowadzenie akcji ratowniczej w czasie pożarów,
- 2) udział w zapobieganiu pożarom,
- 3) szkolenie pożarnicze,
- 4) wykonywanie innych czynności związanych z ochroną przeciwpożarową.

Do czasu wejścia w życie ustawy o Państwowej Straży Pożarnej obowiązywały, w okresie od 1 stycznia 1975 r. do 31 grudnia 1991 r., przepisy dekretu z dnia 27 grudnia 1974 r. o służbie funkcjonariuszy pożarnictwa (Dz.U. poz. 321 ze zm.; „dalej jako dekret”), które wprowadziły pojęcie „funkcjonariusza pożarnictwa”. Stosownie zatem do przepisu art. 1 ust. 1, 2, 5 dekretu,

funkcjonariuszem pożarnictwa mógł być obywatel polski, który dawał rękojmię należytego wykonywania obowiązków służbowych oraz posiada określone kwalifikacje, odpowiedni stan zdrowia i warunki fizyczne do służby w jednostkach ochrony przeciwpożarowej (ust. 1), stosunek służbowy funkcjonariuszy pożarnictwa, zwanych dalej „funkcjonariuszami”, nawiązywał się na podstawie mianowania (ust. 2), mianowanie mogło nastąpić po odbyciu zasadniczej służby wojskowej albo po przeniesieniu do rezerwy bez odbycia tej służby lub po zwolnieniu od obowiązku służby wojskowej (ust. 5). Przepis art. 5 dekretu normował następujące kolejne stopnie pożarnicze:

- 1) szeregowcy pożarnictwa: strażak, starszy strażak,
- 2) podoficerowie pożarnictwa;
- 3) chorążowie pożarnictwa;

4) oficerowie pożarnictwa, a przepis art. 6 ust. 1 stanowił, iż stopień strażaka funkcjonariusz otrzymuje z chwilą mianowania po raz pierwszy na stanowisko służbowe.

Zgodnie z art. 8 dekretu, nadanie funkcjonariuszowi kolejnego stopnia pożarniczego nie mogło nastąpić wcześniej niż po przesłużeniu w stopniu: strażaka - 3 miesięcy, ogniomistrza pożarnictwa - 4 lat.

Określenie „funkcjonariusz pożarnictwa” odnosiło się zatem do funkcjonariuszy pożarnictwa pełniących służbę na podstawie przepisów dekretu i w oparciu o akt mianowania.

Poza zakresem tego pojęcia pozostawały natomiast osoby należące do obowiązkowych lub ochotniczych straży pożarnych, o których mowa w art. 8 ust. 1 pkt 2 i 3 u.o.p. z 1960 r. i w art. 21 ust. 1 pkt 2 i 3 u.o.p. z 1975 r.

Powyższe unormowania miały swoje konsekwencje w zakresie regulacji dotyczących uprawnień z zaopatrzenia emerytalnego.

W myśl art. 53 ust. 3 pkt 1 i 1a ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. z 1982 r., poz. 267 ze zm.; dalej jako u.z.e.p.), za pracowników zatrudnionych w szczególnym charakterze uważało się: funkcjonariuszy pożarnictwa (pkt 1), pracowników jednostek ochrony przeciwpożarowej, o których mowa w art. 15 pkt 1a-5 i 8 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (pkt 1a). Stosownie do art. 53 ust. 2 u.z.e.p.,

za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważano pracowników stale zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia, przy czym przepis nie wymieniał enumeratywnie rodzaju takich prac lub stanowisk. Rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki na podstawie których osobom wymienionym m.in. w art. 53 u.z.e.p. przysługiwało prawo do emerytury normowało, wydane na podstawie art. 55 u.z.e.p. rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43 ze zm.).

Do przepisów powołanego rozporządzenia odsyła również, w tożsamym zakresie, art. 32 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Zgodnie z art. 32 ust. 3 pkt 6 i 7 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, dla celów ustalenia uprawnień do emerytury w niższym wieku niż powszechny za pracowników zatrudnionych w szczególnym charakterze uważa się, między innymi, funkcjonariuszy Państwowej Straży Pożarnej (pkt 6) i pracowników jednostek ochrony przeciwpożarowej, o których mowa w art. 15 pkt 1a-5 i 8 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (pkt 7).

Przepisy wspomnianego rozporządzenia Rady Ministrów normują kryteria nabywania prawa do emerytury w obniżonym wieku przez funkcjonariuszy pożarnictwa i pracowników zatrudnionych w jednostkach ochrony przeciwpożarowej.

Zgodnie z § 9 ust. 1 rozporządzenia, funkcjonariusz pożarnictwa nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące przesłanki:

1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący:

a) 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn albo

b) 50 lat dla kobiet i 55 lat dla mężczyzn, jeżeli komisja lekarska do spraw inwalidztwa i zatrudnienia orzekła trwałą jego niezdolność do pełnienia służby w jednostkach ochrony przeciwpożarowej,

2) wiek emerytalny osiągnął w czasie pełnienia służby albo w czasie zatrudnienia wykonywanego po zwolnieniu z tej służby,

3) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat służby w jednostkach ochrony przeciwpożarowej przy wykonywaniu czynności o charakterze operacyjno-technicznym.

Praca opisana w § 9 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia jest pracą w szczególnym charakterze.

Natomiast w wykazie A dział XIV poz. 23 załącznika do rozporządzenia wymienione są prace funkcjonariuszy pożarnictwa, które zgodnie z § 1 ust. 2 rozporządzenia kwalifikowane są jako prace w szczególnych warunkach, a przesłanki nabycia prawa do emerytury przez osoby wykonujące te prace normuje przepis § 4 rozporządzenia.

Porównanie treści § 4 i § 9 wyżej rozporządzenia prowadzi do wniosku, że wykonywanie pracy w szczególnych warunkach funkcjonariusza pożarnictwa, o jakim mowa w wykazie A dział XIV poz. 23, jest pojęciem szerszym, niż praca w szczególnym charakterze funkcjonariusza pożarnictwa. Zgodnie z zapisem § 9 ust. 1 pkt 3, do wymaganego minimalnego okresu (15-letniego) uprawniającego funkcjonariusza pożarnictwa do emerytury z tytułu pracy w szczególnym charakterze zalicza się tylko okresy służby w jednostkach ochrony przeciwpożarowej przy wykonywaniu czynności o charakterze operacyjno-technicznym.

Regulacja ustawy o emeryturach pomostowych w zakresie uprawnień do spornego świadczenia pracowników i funkcjonariuszy formacji ochrony przeciwpożarowej nawiązuje do zaprezentowanych wyżej unormowań kolejnych ustaw z zakresu zaopatrzenia emerytalnego i ubezpieczenia społecznego. Dlatego też w art. 13 ustawy o emeryturach pomostowych zagwarantowano prawo do tego świadczenia - na zasadach wynikających z art. 4 - funkcjonariuszom Państwowej Straży Pożarnej, którzy nie spełniają warunków do nabycia prawa lub utracili prawo do emerytury określonej w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym tych osób. Natomiast pod pozycją 20 załącznika nr 2 do ustawy, do prac o szczególnym charakterze uprawniających do emerytury pomostowej zaliczono prace pracowników jednostek ochrony przeciwpożarowej, o których mowa w art. 15 pkt 1a-5 i 8 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej, uczestniczących bezpośrednio w akcjach ratowniczych.

Z uwagi na oddalenie apelacji ubezpieczonego tylko na podstawie nieprawidłowo zinterpretowanego przepisu art. 49 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych, Sąd Apelacyjny nie odniósł się do apelacyjnego zarzutu błędnej wykładni przez Sąd Okręgowy przepisu załącznika nr 2 poz. 20 do tego aktu.

Tymczasem chybiona jest teza Sądu pierwszej instancji, że dla uznania za uprawniającą do emerytury pomostowej z art. 49 ustawy można zaliczyć tylko taką pracę pracowników jednostek ochrony przeciwpożarowej, o jakiej mowa pod wymienioną pozycją załącznika nr 2, która polegała na uczestniczeniu stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w akcjach ratowniczych. Tak rozumiany warunek kwalifikacji wymienionych prac jest w zasadzie niemożliwy do spełnienia, i to nie tylko przez pracownika zakładowej straży pożarnej, ale także przez funkcjonariusza Państwowej Straży Pożarnej. Praca (służba) tych osób polega na uczestniczeniu w akcjach ratunkowych wtedy, gdy akcje takie są prowadzone, a w pozostałym czasie pracy (służby) osoby te trwają w stałej gotowości do wzięcia udziału w tychże akcjach, gdy zajdzie taka potrzeba. Rację ma skarżący zauważając, że pożary - podobnie jak inne gwałtowne zjawiska przyrodnicze - są zdarzeniami niespodziewanymi i nadzwyczajnymi, zatem formacje powołane do walki z nimi mają za zadanie zapobieganie tym zjawiskom i pozostawanie w pogotowiu do podjęcia działań ratunkowych na wypadek zaistnienia tego rodzaju zdarzeń. Trudno wyobrazić sobie zakład pracy funkcjonujący w warunkach nieustającego pożaru, gaszonego non stop przez jednostki ochrony przeciwpożarowej. Racjonalny ustawodawca nie mógł zatem ustanowić takich kryteriów nabycia prawa do emerytury pomostowej, które są niemożliwe do spełnienia przez żadnego ubezpieczonego.

Podzielając zarzuty i wnioski kasacyjne, Sąd Najwyższy z mocy art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. oraz art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. orzekł jak w sentencji.